

■ **recensió**

REVISTA D'HISTÒRIA DE LA FILOSOFIA CATALANA,
Volum I, Número 2, 2011 | Print ISSN 2014-1572 / Online ISSN 2014-1564
DOI 10.2436/20.3001.02.34 | Pp. 207-209
<http://revistes.iec.cat/index.php/JOCIH>

Gustau Muñoz (ed.), *Els reaccionaris valencians: La tradició amagada*, Catarroja, Afers, 2010

Salvador Vendrell Grau

IES Joan Fuster
Sueca, València
vvendrell@gmail.com

Ja ho diu Gustau Muñoz en l'assaig que introdueix les set biografies que donen forma a aquest volum: sabem molt poc de les arrels, la textura i derivacions doctrinals del pensament reaccionari valencià. També sabem ben poc de la influència que té en l'actualitat, sobretot perquè es tracta d'un llegat que ningú no reivindica. Ara que fa tants anys que mana la dreta espanyolista al País Valencià, molts es pregunten: on és el país d'una indiscutible tradició liberal, esquerrana i republicana on ens pensàvem que vivíem? S'ha esvaït? O més aviat aquesta tradició indiscutible era només un mite que ningú mai no s'havia volgut qüestionar? Ja sabem que els valors de la dreta valenciana actual que s'ha instal·lat en el poder de les nostres institucions són uns altres, que tenen més a veure amb els interessos que amb les idees, però, potser, una de les claus del seu èxit és la combinació de modernitat (les corbes color d'ivori de Calatrava, La Fórmula 1, l'America's Cup...) amb les rèmores més carques, com un nacionalcatolicisme predicat i practicat. També sabem que la nostra societat ha canviat en totes les seues estructures socials i econòmiques. Vivim en una altra època, on les fonts ideològiques són més aviat importades a través dels mitjans de comunicació, i els intel·lectuals tradicionals ja no poden fer el paper que feien. Avui ja no es pot reivindicar Trento, ni el feixisme italià o el nazisme alemany, però és evident que en les actituds i en el rerefons d'una dreta tan «moderna» com la valenciana, encara hi podem trobar elements de l'antiga.

L'objectiu d'aquest llibre és analitzar el pòsit del pensament reaccionari valencià a través de set personatges representatius de la línia ideològica més dretana del final del segle XIX i l'inici del XX. Xavier Serra s'ocupa de dos filòsofs del dret (Rafael Rodríguez de Cepeda i Josep Corts Grau), Miquel Àngel Fabra de Vicent Gay, Francesc Pérez Moragon d'Eduard Martínez-Sabater, Pau Viciano de Joan Beneyto, Sara Prades de Rafael Calvo Serer, i, finalment, Guillem

Pascual de Diego Sevilla. A partir de l'acostament a aquests personatges, se'ns ofereix una bona mostra dels fonaments teòrics en què es construí el pensament reaccionari valencià. Són els representants de l'immobilisme catòlic, dels tòpics més recurrents del regionalisme valencià, de la justificació de l'autoritarisme i de la creuada contra el progrés... Són els ideòlegs del pensament més reaccionari de la dreta. En paraules de Gustau Muñoz: «Aquest retaule de figures eminents tot i que menors, d'una València reaccionària (de fons conservador, i arribat el cas feixista) que no es vol reivindicar, i de vegades ni tan sols es vol veure, convida a endinsar-nos en una història molt més complexa, amb més capítols foscos del que de vegades s'havia pensat. Ara ens trobem, afortunadament, en una nova època, i aquesta història és només prehistòria.»

Però a l'hora de reconstruir el pensament d'aquests senyors i la seua influència en la societat valenciana del seu temps, ens trobem amb ben poques fonts. Disposem d'una extensa bibliografia sobre Blasco Ibáñez i el blasquisme, i diferents estudis sobre les revoltes i el sindicalisme obrerista, però n'hi ha molt pocs sobre el reaccionarisme valencià. Ja ho adverteix Xavier Serra: els historiadors de tendència esquerrana no se n'han ocupat a fons, però els altres tampoc, perquè «donen més fum que llum». També ho reconeix Francesc Pérez Moragon, quan afirma que estem molt lluny de conèixer, amb detalls i rigor honestament exigibles, com s'ha desenvolupat en la societat valenciana contemporània el conjunt d'idees i tòpics que conformen la visió més comunament acceptada sobre com és aquesta mateixa societat.

Per això és important aquest llibre. A través de les seves pàgines comprovarem, entre altres coses, la mediocritat intel·lectual i la peresa mental d'aquests personatges, que fa escriure a Xavier Serra: «Hi ha tipus humans d'una grisor irreparable, plúmbia, d'una mediocritat sense esclatxes. Escriure sobre aquests individus és desesperant, perquè la seva trajectòria és literalment inenarrable». Ens trobarem també amb un Rodríguez de Cepeda subjectat a l'estricta ortodòxia catòlica, preocupat pel problema social i la lluita de classes, que considerava una conseqüència de la dissolució dels bons costums. No volia pensar en les causes econòmiques ni en l'explotació de les classes populars; la culpa de tot la tenia l'abandonament de la religió. Per tant, la solució al problema social era molt senzilla: caritat i resignació. Caritat dels que posseeixen i paciència dels que sofreixen. Reconixerem l'olor a sagristia en la biografia d'un Corts Grau, falsari que es va voler exhibir com un *cruzado*, encara que no va tenir cap participació en la guerra, i que va acabar actuant com un filòsof oficial mediocre i com a Rector de la Universitat de València. Assistirem al paper més actiu de Diego Sevilla Andrés, que també va gaudir de l'etiqueta d'ideòleg franquista. Un personatge que en la Segona República esperava el colp militar i que, quan fracassà el 1936 a València, va fugir a Sant Sebastià per unir-se a les tropes de Franco. Del mateix moment és Vicent Gay, els principis ideològics del qual van

culminar en un acostament als règims de Hitler i Mussolini. Es va enlluernar amb l'Alemanya que s'havia sabut situar en l'ordre internacional i que tenia un projecte d'expansió colonial que comportava la confrontació decidida amb les altres potències importants del moment, com Gran Bretanya i França. Gay es planyia de la indecisió de la política exterior espanyola. Trobava una Espanya humiliada, vençuda i trista, amb les colònies perdudes i un projecte al Nord d'Àfrica que no acabava de consolidar-se. I propugnava la creuada per al seu Renaixement. Gay agraiïa la influència de la cultura germànica en la renovació de la filosofia espanyola, i es creia deutor d'aquells intel·lectuals com Wagner, Weber o Schmoller que, segons ell, s'havien format científicament amb mestres alemanys. Per tot això, però també per convicció diu: «És un motiu sentimental el que em guia a defensar el prestigi alemany». Reconeixem el repertori complet de tòpics sobre el fet nacional valencià que va formular Eduard Martínez-Sabater, en la seua obra *Claridad. Aspectos valencianos*, del 1922, i que ara veiem reproduïts en les posicions actuals dels regionalistes i de la dreta més espanyola. Un altre dels nostres reaccionaris va ser Joan Beneyto, que va passar, en els diferents moments en què va viure, pel valencianisme, per la dreta catòlica, pel totalitarisme feixista i filonazi i per l'ala més intransigent de la democràcia cristiana. Camaleònic també va ser Rafael Calvo Serer, la connexió valenciana de l'Opus Dei, que des d'una posició neotradicionalista i monàrquica, que defensava els drets successoris de Joan de Borbó als anys quaranta i cinquanta, passà a mostrar-se favorable a la democràcia en els últims moments de la vida de Franco.

En aquest volum, en definitiva, trobarem algunes de les claus per a comprendre un passat que encara perviu entre nosaltres.